

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Планування діяльності підприємства є основним в управлінні підприємством, що представляє собою сукупність дій по його розвитку. Саме тому необхідно визначати напрями розвитку, темпи, етапи та методи, якими буде користуватись підприємство. Вирішенням цих питань і займається планування. Планування являє собою вміння передбачати цілі підприємства, результат його діяльності та ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей.

За допомогою планування діяльності підприємства можливо:

- передбачити перспективу розвитку підприємства на майбутнє;

- більш раціонально використовувати всі ресурси підприємства;

- уникнути ризику банкрутства;

- більш цілеспрямовано і ефективно проводити науково-технічну політику на підприємстві;

- своєчасно оновлювати і модернізувати свою продукцію і підвищувати її якість;

- підвищувати ефективність виробництва та покращувати фінансовий стан підприємства [1].

У процесі планування діяльності на промислових підприємствах використовують такі положення або принципи:

- самостійність підприємства в плануванні своєї господарської діяльності, виходячи з необхідності отримання максимального прибутку і соціального розвитку колективу з метою зростання добробуту працівників;

- виконання договорів з державними, кооперативними, громадськими організаціями та фізичними особами на поставку продукції, що виробляється, робіт і послуг та придбання матеріально-технічних засобів на основі економічної вигідності;

- узгодження з місцевими державними органами влади своєї господарської діяльності з питань екології, соціального і демографічного розвитку та інших сторін діяльності, яка зачіпає інтереси навколишнього населення;

- науковість планів. У всіх прогнозах розвиток промислових підприємств повинно здійснюватися на базі науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничих ресурсів, технічного переозброєння;

- безперервність планування. Плани-прогнози розробляються на різні терміни. Серед них виділяють довгострокові (від 5 до 15 років) і

середньострокові (від 1 року до 5 років) прогнози, річні, квартальні, місячні плани. Всі вони повинні ув'язуватися між собою і витікати один з іншого. Плани-прогнози на більш короткі періоди часу розробляються на основі показників перспективних планів. Вони деталізують і уточнюють їх відповідно до конкретними завданнями даного періоду, нововиявленими резервами зростання виробництва. Безперервність планування впливає з безперервності вдосконалення виробництва, що забезпечує виконання планів-прогнозів;

- комплексність планування. При плануванні повинні знайти відображення всі сторони діяльності підприємства: виробнича, господарська, фінансова, соціальна і екологічна. Планові показники і облік їх виконання встановлюються для всіх виробничих ділянок і цехів. Таким чином, досягається необхідна пропорційність і збалансованість в роботі і розвитку окремих частин підприємства, забезпечується виконання планових (прогнозованих) показників;

- оптимальність планування. Під оптимальністю планування розуміється ефективне використання при розробці планів-прогнозів і в ході їх виконання всіх ресурсів виробництва, складання варіанту плану з кращими показниками. Це положення має важливе значення для підвищення ефективності виробництва на підприємстві і галузі в цілому;

- стабільність планування. Це означає всебічний і правильний облік при складанні планів-прогнозів виробничих можливостей підприємства, застосування такої методики їх розробки, яка виключала б часті зміни показників. Стабільність дозволяє скоротити витрати часу на розробку планів-прогнозів і певною мірою стимулювати виконання їх завдань [2].

На промислових підприємствах склалися певні методи планування, що представляють сукупність прийомів і методів розробки прогнозів і показників розвитку виробництва на певний період. При плануванні діяльності підприємства використовують різні методи, вибираючи які слід урахувати певні вимоги до них. Методи планування мають відповідати зовнішнім умовам господарювання, особливостям різних станів процесу становлення та розвитку ринкових відносин; урахувати специфіку діяльності об'єктів планування та різноманітність засобів і шляхів досягнення основної підприємницької мети – збільшення прибутку (валового доходу) [5].

Виділяють багато класифікаційних ознак методів планування, основні з них:

- вихідна позиція для розробки плану:
- **ресурсний** – планування з орієнтацією на наявні ресурси;
- **цільовий** – планування, спрямоване на досягнення поставлених цілей;
- **принципи визначення планових показників:**
- **екстраполяційний** – визначення напрямів розвитку підприємства на основі ретроспективних тенденцій;
- **інтерполяційний** – спочатку це окреслення цілей, а потім планування проміжних показників діяльності;
- **спосіб розрахунку планових показників:**
- **дослідно-статистичний**, що передбачає планування на основі розрахунків середніх величин показників діяльності підприємства;
- **факторний** – це планування на основі аналізу впливу окремих чинників на динаміку показників діяльності підприємства;
- **нормативний** – це планування показників на основі прогресивних норм використання ресурсів.
- **узгодженість ресурсів і потреб:**
- **балансовий**, що передбачає розробку таблиць-балансів, в яких зіставляють джерела надходження ресурсів і напрямки їх витрачання;
- **матричний**, що передбачає побудову моделей взаємозв'язків між виробничими підрозділами підприємства і показниками діяльності [3].

Для планування діяльності підприємства використовуються методи, розглянемо їх більш детально [6].

Ресурсний метод планування базується на врахуванні ринкових умов господарювання та наявних ресурсів, застосовується при монопольному становищі підприємства або при слабо розвинутій.

Цільовий метод базується на визначенні потреб ринку в тих чи інших видах товарів, змін споживчого попиту насичення на товари і послуги, використовується в умовах конкурентної боротьби між підприємствами.

Метод екстраполяції на основі динаміки показників в минулому, розробляються припущення, що темпи і пропорції, досягнуті на момент розробки плану будуть збережені в майбутньому. Цей метод використовується на підприємствах, які мають стабільні показники діяльності.

Інтерполятивний метод передбачає зворотній рух – від встановленої мети та відповідного кінцевого значення планових показників з обчисленням проміжних їх величин. Використовується на підприємствах, які мають стабільні показники діяльності.

Спробно-статистичний метод передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки, середніх величин при встановленні планових показників. Так як інтерполятивний метод, спробно-статистичний метод

використовується на підприємствах, які мають стабільні показники діяльності.

Нормативний метод – планові показники розраховуються на основі прогресивних норм використання ресурсів із врахуванням їх змін в результаті впровадження організаційно-технічних заходів у плановому періоді (норми витрат паливо-енергетичних ресурсів, норми амортизаційних відрахувань, норми забезпечення малоцінними і швидкозношувальними предметами, норми виробітку, норми обслуговування і т. д.).

Балансовий метод забезпечує узгодженість при плануванні потреб із необхідними ресурсами для їх задоволення. Метод використовується при розробці балансів для різних видів ресурсів (матеріальні, трудові, фінансові).

Матричний метод являє собою побудову моделей взаємозв'язків між виробничими підрозділами та показниками. Використовується при плануванні багатофакторних моделей.

При виборі методів планування необхідно враховувати певні вимоги, а саме методи планування повинні [4, 5]: бути адекватними зовнішнім умовам господарювання, особливостям різних етапів процесу становлення та розвитку ринкових відносин; найбільш повно враховувати сферу діяльності об'єкта планування та різноманітність у засобах та напрямах досягнення основної підприємницької мети – збільшення прибутку; відрізнятися залежно від виду розроблюваного плану.

Виділяють фактори, які впливають на вибір методу планування діяльності підприємства, такі як:

- складності визначення показника, що планується і його взаємозв'язків з іншими показниками; термін планування (довгостроковий, середньостроковий, короткостроковий);
- забезпеченість вихідною інформацією з зовнішнього середовища, так і використання внутрішніх факторів підприємства; матеріали аналізу відповідних показників у перед плановому періоді [6].

У сучасних умовах господарювання існує широкий спектр методів планування. Тому будь-яке підприємство може вибрати серед цього переліку необхідні методи планування і використовувати їх для розрахунку планових показників.

Список літератури

1. Н. И. Вахрушева, Экономика организаций (предприятий): [Електронний ресурс]. Доступно: https://abc.vvsu.ru/books/ekonomika_organiz/default.asp. Дата звернення: Березень. 19, 2018.
2. В. А. Карпов, та Д. В. Захарич, Планирование на предприятии: конспект лекций для студентов экономических специальностей высших учебных заведений. Гродно, Белоруссия: ГрГУ, 2013.
3. І. В. Ковальчук, Экономика предприятия. Київ, Україна: Знання, 2008.
4. В. І. Куцук, Методи і методичні підходи до планування діяльності підприємства: співвідношення та розвиток у сучасних умовах, Торгівля, комерція, підприємництво, Вип. 11, с. 261–267, 2010.